

Є. Русанова,
К. Русанов

Життя С.П. Григор'єва: питання залишаються

Харківський національний
університет ім. В.Н. Каразіна

Біографію харків'янина Сергія Петровича Григор'єва — талановитого лікаря і науковця, одного з засновників практичної і наукової рентгенології в нашій країні, іменем якого названо Інститут медичної радіології АМН України, — уважно досліджували як у часи СРСР [1, 2], так і пізніше [3, 4]. В основу загальноприйнятої нині версії біографії відомого рентгенолога покладено матеріали, оприлюднені колегами С.П. Григор'єва після його смерті, наприкінці 1920 р. [5].

Згідно з цією версією, хронологія перших десятиріч життя нашого ушавленого земляка є у загальних рисах такою [1–4]. Сергій Петрович народився 1878 р. у Харкові, закінчив з медаллю 3-тю Харківську гімназію 1896 р. і став студентом медичного факультету Харків-

ського університету. У 1901 р. С.П. Григор'єв блискуче закінчив медичний факультет і з 1902 р. почав працювати лікарем у рентгеновському кабінеті, який він сам і організував, Харківської Миколаївської (нині — Центральної міської клінічної) лікарні. У 1908 р. С.П. Григор'єв відкрив у Харкові приватний рентгенкабінет.

Сьогодні 1878 рік народження С.П. Григор'єва викарбовано на надгробку його могили, меморіальній дошці, пам'ятному поштовому конверті, а також у статтях харківських журналістів, які охоче пишуть про вченого [6].

Але деякі офіційні документи кінця ХІХ — початку ХХ ст. породжують певні сумніви щодо цих усталених дат. Як бачимо, у Списку студентів Імператорського Харківського універси-

СПИСОКЪ СТУДЕНТОВЪ ИМПЕРАТОРСКАГО ХАРЬКОВСКАГО УНИВЕРСИТЕТА

на 189%, академич. годъ.

232

МЕДИЦИНСКІЙ ФАКУЛЬТЕТЪ. 9 СЕМ.

Имя, фамилия, званіе и ст- повѣданіе.	Годъ и мѣсто рожденія.	Время поступленія въ универси- тетъ.	Мѣсто пред- варительнаго воспитанія.	Особов. примѣчаніе.
30. Григорьевъ, Сергѣй Петров. С. Цехов. Прав. (Ратникъ).	—75 г. 20 сент., г. Харьковъ.	—94 г. 17 авг.	3-я Харьков. гимн.	

Перша сторінка «Списку» і сторінка з даними про Григор'єва

ПРОТОКОЛЪ

засѣданія

Харьковскаго Медицинскаго Общества

8-го Декабря 1901 года.

№ 19.

Въ засѣданіи 8 Декабря, состоявшемся подъ предсѣдательствомъ проф. В. П. Крылова, при секретарѣ И. В. Кудинцевѣ и кандидатѣ къ нему М. М. Трофимовѣ, въ присутствіи гг. дѣйствительныхъ членовъ Общества: Атласова, Боровскаго, Бомаша, Бураса, Говсѣева, Гофмана, Губермана, Долгова, Краснова, Клейфъ, Кузнецова, Ляшенко, Маслова, Масалитинова, Нейгебауэра, Ольшанскаго, Острянина, Пенскаго, Прокопьева, Прокопенко, Пржевальскаго, Ротмана, Рахманинова, Робака, Фавра I, Фабриканта, Финтифтикова, Футрана, Шатилова, Эрлиха, Яглова происходило слѣдующее:

6. Происходило избраніе въ дѣйствительные члены Общества докторовъ:

	Представлены докторами.	Изб.	Неизб.
1) Н. Н. Ревковскаго	1) Кудинцевъ, Трофимовъ	25	6
2) Р. Г. Маргулиса	2) Носковъ, Ягловъ	21	9
3) В. И. Крживинскаго	3) Ягловъ, Долговъ	24	6
4) М. Я. Ситникова	4, 5, 6, 7) Чебатыревъ и Трофимовъ	28	3
5) В. Н. Ламанова		28	3
6) С. П. Григорьева		23	8
7) Н. В. Першина		27	4
8) Г. М. Юсифова	8) Пржевальскій, Шатиловъ	26	3

Такимъ образомъ всѣ оказались избранными въ дѣйствительные члены Общества.

Curriculum vitae.

Сергѣй Петровичъ *Григорьевъ*, родился въ Харьковѣ въ 1875 г. Среднее образованіе получилъ въ 3-й Харьковской гимназіи, по окончаніи которой поступилъ на медицинскій факультетъ Харьковскаго университета, гдѣ и окончилъ курсъ въ 1899 году. Съ 1900 года посвятилъ себя изученію рентгеноскопіи, имѣетъ собственный рентгеновскій кабинетъ. Съ начала 1901 года опредѣлился сверхштатнымъ ординаторомъ городской Николаевской больницы, въ каковой должности состоитъ и въ настоящее время.

тету наведені інші, більш ранні роки народження С.П. Григор'єва та його вступу до університету. І це не випадкові друкарські помилки: в Алфавітних списках студентів за 1896/1897 та 1897/1898 академічні роки відносно С.П. Григор'єва (що починав ці роки з 5-го та 7-го семестрів навчання, відповідно) подані аналогічні відомості. Ім'я талановитого студента-медика фігурує також у щорічних Звітах про стан і діяльність Імператорського Харківського університету, де скрупульозно відзначено, в якому семестрі і в яких лабораторіях він займався науковою роботою, а потім, що С.П. Григор'єв отримав випускне посвідчення лікаря у 1899 р.

Хронології університетських документів цілком відповідають дати, наведені в «Протоколах Харківського медичного товариства» (№ 19 від 8 грудня 1901 р.). Молодий лікар Григор'єв, вирішивши вступити до цієї поважної професійної організації, надав свою коротку автобіографію — *curriculum vitae*. З цього документа видно, що Сергій Петрович навів більш ранні, відносно загальноприйнятих сьогодні, дати не тільки свого народження і навчання в університеті, але й початку роботи у Миколаївській лікарні, й відкриття власного рентгенологічного кабінету.

Оскільки події 1894–1901 рр. відбувалися на очах багатьох свідків — колег С.П. Григор'єва, в нас немає підстав для сумнівів щодо в цілому більшої достовірності цієї прижиттєвої хронології порівняно з тою, що використовується донині. Але відносно року народження Сергія Петровича дійти однозначного висновку ще не можна.

Справа в тому, що корифеї російської медицини не вважали за гріх додати до свого віку один-два роки, щоб обійти формальні заборони, як свого часу вчинив і сам М.І. Пирогов. Тому не можна виключити, що й С.П. Григор'єв у молодому віці додав собі зайві три роки з благими намірами — щоб скоріше вступити до гімназії та університету, а після революції, коли приходувати справжню дату народження вже не було сенсу, відновив її. Щоб точно знати цю дату, необхідно знайти запис у метричній книзі.

Не менш цікаві для історика пошуки відповіді на питання: хто, коли і навіщо змінив решту дат

біографії уславленого рентгенолога, що належать до 1890–1900-х років? Чому за минулі десятиріччя ніхто не помітив невідповідності загальноприйнятої хронології документам Харківського університету і Харківського медичного товариства, які були доступні дослідникам?

Уявляється, що звернення до першоджерел напевне ще подарує нам нові факти з життя С.П. Григор'єва, але цього складно очікувати від некритичного відтворення біографічного кліше минулих часів, як це робиться тепер.

Література

1. Лемберг А.А. // *Вест. рентгенол. и радиол.* — 1971. — № 1. — С. 106–107.
2. Лагеръ А.А. // *Мед. радиол.* — 1979. — Т. 24, № 2. — С. 70–71.
3. Позмогов А.И., Бабий Я.С. // *Там же.* — 1997. — № 6. — С. 44–47.
4. Григор'єв Сергій Петрович (1878–1920) // *УРЖ.* — 2003. — Т. XI, вип. 3. — С. 306–307.
5. Сергей Петрович Григорьев (некролог) // *Врач. дело.* — 1920. — № 12–20.
6. Немировська Н. // *Мед. газета.* — 2008. — № 24. — С. 6–7.